

Verslag Buitenkans #1/5 Huisvesting van Arbeidsmigranten

19 mei 2021

Woensdag 19 mei op de dag van de eerste lezing in de reeks over Wonen in het Buitengebied, werd de campagne '[Arbeidsmigratie werkt](#)' gelanceerd, met als doel meer begrip kweken voor de arbeidsmigrant. Er wonen inmiddels een half miljoen mensen uit andere Europese landen in ons land. In de provincie Noord-Brabant zijn dat er zo'n 100.000. Ze verzetten veel werk, maar worden niet altijd netjes behandeld. Sterker nog, de huisvesting van deze arbeidsmigranten leidt regelmatig tot spanningen met de lokale bevolking in met name kleinere woonkernen. Maar wat weten we eigenlijk van deze arbeidsmigranten? Waar hebben ze behoefte aan? Wat doen ze als het werk er op zit? Kortom, ga met ze in gesprek... In deze online bijeenkomst lezing en debat verkennen we de opgave Huisvesting van Arbeidsmigranten. In gesprek met Wietske Schober van [KAW architecten](#), Maximiliaan Royakkers over [Seasonal Neighbours](#) en Eline van Boxtel wethouder Ruimte en Wonen gemeente Dongen.

Inzicht in de opgave

Dat is ook precies wat Wietske Schober en Maximiliaan Royakkers hebben gedaan, elk op hun eigen manier. Ze waren te gast tijdens het eerste online gesprek in de programmareeks van Buitenkans dat plaatsvond op woensdag 19 mei. Schober werkt bij KAW architecten, waar ze gemeenten, ontwikkelaars en uitzendorganisaties begeleidt met ruimtelijke vraagstukken die samenhangen met de huisvesting van arbeidskrachten. Ter introductie op de problematiek schetste zij met behulp van een aantal heldere plaatjes de situatie.

In Nederland zijn zo'n 400.000-500.000 arbeidsmigranten actief. De meeste arbeidsmigranten werken en verblijven tijdelijk. Veelal doen zij werk voor laagopgeleiden bij logistieke, agrarische of voedselverwerkende bedrijven, de horeca en verpakkingindustrie. De huisvesting van deze arbeidskrachten, zeker als dat in kleinere woonkernen gebeurt, leidt vaak tot spanningen en verzet.

Daarnaast kleeft aan deze huisvestingsopgave het imago van uitbuiting en criminaliteit. Dit hangt samen met het gegeven dat arbeidsmigranten, als ze korter dan vier maanden in Nederland werken, zich niet hoeven in te schrijven bij de gemeente. Ze zijn dan als het ware 'onzichtbaar' voor de instanties. Een groot deel van de arbeidsmigranten verkeert bovendien in een afhankelijkheidspositie ten opzichte van de werkgever of het uitzendbureau, die inkomen, huisvesting, vervoer, zorgverzekering en andere zaken regelen. Deze afhankelijkheid maakt de arbeidsmigrant kwetsbaar voor ondermijnende criminaliteit.

Schober maakte vervolgens een onderscheid tussen arbeidsmigranten die korter dan een jaar hier verblijven: short stay, zo'n 30 procent, en migranten die langer verblijven: mid stay en long stay, samen zo'n 70 procent van de arbeidsmigranten. Deze groepen hebben elk hun eigen woonwensen. Short stay-werknemers willen korte reistijd tussen werk en woonverblijf, nemen genoegen met minder privacy en willen liefst een lage huurprijs voor hun woning. Ze blijven 'verbonden' met hun land van herkomst en integreren niet of nauwelijks. Werknemers die langer verblijven hebben daarentegen meer behoefte aan privacy en een eigen buitenruimte. Vaak volgt ook integratie in de woonomgeving waar ze verblijven.

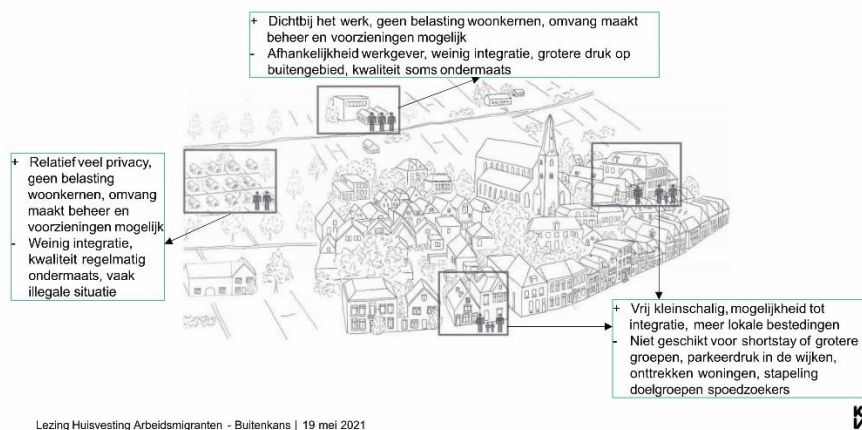
Vervolgens onderscheidde Schobers drie vormen van huisvesting:

1. bij de werkgever op de productielocatie,
2. in het buitengebied buiten de bebouwde kom, of
3. in een woonkern.

Daarbij zijn er tal van woonvormen en -varianten: van de bekende prefab woonunits tot de herbestemming van kantoren en kloosters. Schobers wees op het in 2012 opgerichte Expertisecentrum Flexwonen dat doorlopend onderzoek doet naar oplossingen voor tijdelijke huisvestingsproblemen. Expertisecentrum Flexwonen heeft een [interactieve kaart](#) gemaakt met uiteenlopende praktijkvoorbeelden.

Provincie Noord-Brabant heeft ook een [interactieve kaart](#) gemaakt met voorbeelden van huisvesting en tevens van gemeenten met een beleid op arbeidsmigratie.

HUISVESTING = MAATWERK

Bron: *Wietske Schober KAW architecten*

Als arbeidsmigranten in een woonkern worden gehuisvest leidt dat vaak tot spanningen met de lokale bevolking, vooral ook omdat de huisvesting van arbeidsmigranten onder druk staat door de krapte op de woningmarkt. Dat speelt in Noord-Brabant minder dan in gebieden met krimp. In deze krimpgebieden kan de huisvesting van arbeidsmigranten juist worden ingezet om kleinere kernen vitaal te houden. Dat speelde bijvoorbeeld bij de Friese gemeente [Waadhoeke](#), waar Schobers met haar bureau KAW actief was.

Samen met de gemeente werkte ze aan een oplossing voor de huisvesting van arbeidsmigranten, zonder daarbij in te leveren op de leefbaarheid van dorpen en wijken. Tegelijkertijd moest het ook voor de werkgevers en aanbieders van woonruimte de moeite waard blijven om te investeren in die huisvesting. KAW nodige in groepsinterviews meer dan 100 betrokkenen uit. Dat waren vertegenwoordigers van alle betrokken partijen, zowel dorps- en wijkraden, huurdersverenigingen, huisvestingsbedrijven, corporaties, werkgevers, de gemeente en ook de arbeidsmigranten zelf. Om dat goed te laten verlopen werden er verschillende tolken ingezet.

Gezamenlijk kwam men tot een advies. Dat bestond uit een set van simpele spelregels:

1. de straat is de maat: maximaal 1% van de huizen in wijk of dorp en 10% van de huizen in een straat kan kamer-gewijs verhuurd worden aan arbeidsmigranten;
2. afwijken hiervan mag, maar alleen met draagvlak; en
3. voor short stay-arbeidsmigranten moet huisvesting mogelijk zijn bij werkgevers op het terrein.

In Waadhoeke is daarmee een belangrijke eerste stap gezet om samen na te denken over de opgave. Tegelijk blijft het een moeilijke en moreel complexe opgave, zo gaf Schobers tijdens het gesprek toe. Welke belang weegt zwaarder: dat van de lokale bewoner of van de tijdelijke migrant. Integratie of spreiding? Belangrijke leerervaring is dat er geen kant-en-klare oplossing is. Analyse en overleg, zeker ook met de arbeidsmigrant, zijn cruciaal om tot gewogen maatwerkoplossingen te komen.

Observatie en ontmoeting

De tweede gast, Maximiliaan Royackers, lichtte het onderzoeks- en kunstproject [Seasonal Neighbours](#) toe, dat hij in 2017 startte met [Ciel Grommen](#). Een internationaal collectief van 17 kunstenaars, ontwerpers en sociale wetenschappers werkt met Seasonal Neighbours aan een langlopend onderzoeksproject naar seizoensarbeid door migranten. Om het debat over arbeidsmigratie te verleggen door de interpersoonlijke aspecten van dit tijdelijk samenleven te onderzoeken via kunst- en designinterventies, kritische gesprekken, bedachtzame voorstellingen en geschreven onderzoek. Een onderzoek naar de evolutie van het metabolisme van de tuinbouw, het rurale landschap en Europese arbeidsmigratieverhalen om vragen te formuleren in relatie tot de schaaleconomie in de landbouwsector, huiselijkheid, publieke ruimte en nieuwe vormen van burgerschap.

Maximiliaan zoomt in en vertelt meer over het observatieproject op een landbouwbedrijf in Borgloon. De bevolking van dit dorpje in de Belgische Haspengouw groeit elk jaar met een vijfde in omvang door de instroom van arbeidsmigranten uit Polen, Bulgarije en Roemenië. Grommen werkte er zij aan zij met de seizoensarbeiders. Het leverde verrassende inzichten op. Zo bleek de parkeerplaats van de lokale super een belangrijke ontmoetingsplek, waar de arbeidsmigranten even aan het wakende oog van de werkgever konden ontsnappen en er even van privétijd kon worden genoten.

De observaties vormden de opmaat naar het ontwerp van een mobiele ontmoetingsunit. Deze vormde een plek voor vertier voor de arbeidsmigranten. Gedurende de zomer namen de arbeiders bezit van de huiselijke installatie en werden er spontaan evenementen georganiseerd zoals een barbecue, film- en dansavonden, maar ook discussiebijeenkomsten. Tegelijk is de unit een kritisch statement, waarmee Grommen en Royackers de economische belangen en

de ongelijke machtsverhoudingen tussen werkgever en werknemers hebben blootgelegd.

Samenwerken en gesprek

Tot slot kreeg Eline van Boxtel het podium. Zij is wethouder ruimte en wonen van gemeente Dongen. Hier is het aantal plaatsen voor arbeidsmigranten de afgelopen twee jaar flink toegenomen. Sinds juni 2018 nam dat aantal met 278 toe tot 652, zoals bleek uit de [Evaluatie Beleid Tijdelijke Huisvesting Arbeidsmigranten](#). Bovendien moeten er volgens het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente de komende jaren nog flink wat huisvestingsplaatsen bijkomen om aan de groeiende vraag te kunnen voldoen. Een rapport van onderzoeksbureau Companen schat dat het aantal arbeidsmigranten in Dongen tot 2025 doorgroeit naar mogelijk 1.350 personen.

Van Boxtel reflecteerde op de bijdragen en de problematiek. Ze erkende de 'NIMBY-reacties' die huisvestingsopgave van arbeidsmigranten bij de lokale bevolking oproept. Begin maart 2021 kwam Dongen in het nieuws vanwege een [kort geding](#) dat de burens van een aardbeienkweker hebben aangespannen. Ze protesteren tegen de bouw van huisvesting voor 24 arbeidsmigranten. Het gezin vreest voor overlast, onveiligheid en voelt zich door de plannen overvallen. Er is wantrouwen en onbegrip. Het is een van de vele uitingen van verzet tegen de komst en huisvesting van arbeidsmigranten in de gemeente Dongen.

Arbeidsmigranten zijn daarentegen enorm belangrijk om Noord-Brabant economisch vitaal te houden, stelde van Boxtel tijdens het gesprek. Goede woon- en werkomstandigheden staan hoog op de agenda. Ze onderkende daarbij het belang om vroegtijdig, voordat nieuwe bedrijvigheid wordt aangetrokken en zich in de gemeente vestigt, te onderzoeken hoe en waar goede huisvesting van arbeidsmigranten mogelijk is.

Samenwerking en overleg zijn cruciaal, zo erkende Van Boxtel, maar ook creativiteit. De gemeente Dongen groeit stevig en er ligt een forse woningbouwopgave. In het [Woningbouwprogramma 2021-2040](#) is deze vastgesteld op 1.103 woningen. Van Boxtel streeft met haar college naar een goede balans tussen uitbreidings- en inbreidingslocaties. De gemeente kent een vrij traditionele wijkopbouw, ruim van opzet met voornamelijk eengezinswoningen. Ze ziet daar kansen door woningen toe te voegen binnen de bestaande bebouwing, om zo een meer gevarieerd aanbod te creëren dat beschikbaar komt voor zowel, jongeren, ouderen én arbeidsmigranten. Echter, de onrust rond de huisvesting van arbeidsmigranten in deze gemeente illustreert tegelijk het belang om niet alleen over, maar ook met arbeidsmigranten in gesprek te gaan.

Het gesprek over de Huisvesting van Arbeidsmigranten vond plaats op woensdag 19 mei 2021 van 20.00-21.30 uur. Te gast waren: Wietske Schober, adviseur bij [KAW architecten](#); architect [Maximiliaan Royackers](#) en Eline van Boxtel, wethouder ruimte en wonen van gemeente Dongen. Gesprekleiding: [Lisa Peters](#). Verslag: René Erven. Organisatie: [CAST](#), centrum voor architectuur en stedenbouw Tilburg namens [Buitenkans](#); Brabants Kempens Architectuur Netwerk. Buitenkans zet zich in voor een integrale aanpak voor regio-overstijgende ruimtelijke opgaven. Buitenkans biedt een platform voor het gesprek over de ruimtelijke kwaliteit in stad en land. Op de hoogte blijven van ontwikkelingen, meld je aan voor de [nieuwsbrief](#). Heb je vragen of wil je samenwerken met Buitenkans? Neem contact op via mail: info@buitenkans.org

Lezing 1/5 – 19 mei [Kijk hier terug](#)